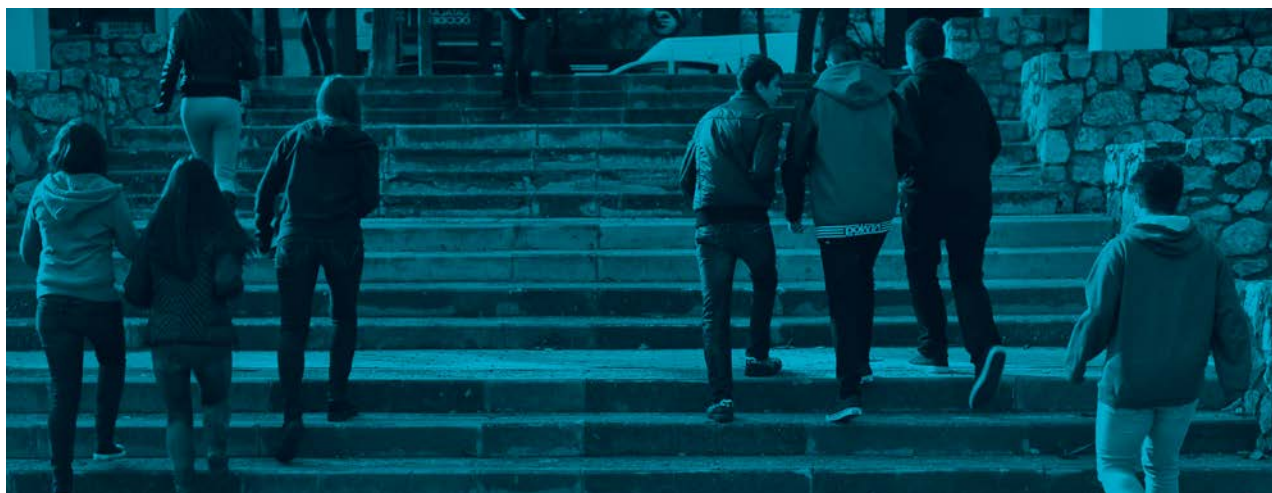

Dossier de premsa FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Els reptes en matèria de competències de la població adulta.

Una comparativa internacional a partir de les dades de l'enquesta internacional de competències dels adults (PIAAC)

Òscar Valiente i Queralt Capsada (coordinadors)
Jorge Calero, Álvaro Choi, Pau Miret, Rosario Scandurra

OCTUBRE 2015

Què és el PIAAC i com l'hem analitzat

0. Principals resultats de l'estudi i recomanacions polítiques

- 1. Educació postobligatòria i desigualtat de competències entre els joves**
- 2. Desigualtats en el desenvolupament de les competències al llarg de la vida**
- 3. Atur i desigualtat en el nivell de competències de la població adulta**
- 4. Adquisició de competències, educació i retribucions**
- 5. Sobreeducació, competències i origen social**

Què és el PIAAC i com l'hem analitzat

- L'enquesta de l'OCDE sobre les competències de la població adulta de PIAAC (popularment coneguda com a "PISA per a adults") permet avaluar les competències lectora i matemàtica de la població adulta en edat de treballar (16-64 anys).
- L'enquesta ens proporciona evidència empírica per tal de fer diagnòs sobre el rendiment dels nostres sistemes educatius i de formació en relació amb el món del treball, ja que es centra en la formació de les persones i la seva utilització en el mercat de treball.
- A diferència del PISA, actualment no es disposa d'una mostra representativa per a Catalunya. De manera que el cas d'Espanya és el més similar i al que es fa referència en moltes parts de l'estudi per compartir una part important del sistema educatiu i característiques del mercat laboral.
- Com qualsevol base de dades, té els seus avantatges i limitacions. La principal fortalesa de PIAAC és que aporta una visió general de la situació de la població en un moment donat del temps, però no ens permet veure amb detall el que els passa a alguns grups concrets (per exemple, immigrants), o fer estudis longitudinals per tal de veure canvis en el temps.
- Les competències dels adults es formen principalment mitjançant la seva participació en el sistema educatiu, es desenvolupen al llarg de la seva vida en activitats de treball, lleure i formació, i condicionen les seves possibilitats d'accedir a ocupacions més o menys qualificades i a tenir un determinat nivell d'ingressos.
- Per aquest motiu hem analitzat les dades des de diferents perspectives i veient com afecten a:
 - o Educació postobligatòria i desigualtat de competències entre els joves
 - o Desigualtats en el desenvolupament de les competències al llarg de la vida
 - o Atur i desigualtat en el nivell de competències de la població adulta
 - o Desigualtat en l'adquisició de competències i retribucions
 - o Sobreeeducació en el mercat de treball
- La informació que ens aporten les dades ha de ser posada en context, ja que va ser recollida quan la crisi econòmica i financera s'havia evidenciat en els diferents països estudiats.

0. Principals resultats de l'estudi i recomanacions polítiques

0. 1. Principals resultats de l'estudi

- El problema de manca de competències dels joves a Espanya es deu al seu baix nivell educatiu i no a una baixa qualitat de l'educació.
 - La competència lectora a Espanya ve condicionada, principalment, per l'educació (un terç), el capital cultural (22%) i pel mercat de treball (18%).
 - A Espanya, gairebé el 20% dels joves té una competència de lectura força baixa i el 40% té un nivell mig, mentre que a l'OCDE només el 39% dels joves tenen nivell baix i mig.
 - Les baixes competències dels joves espanyols s'expliquen per l'elevat abandonament educatiu prematur, el baix capital cultural familiar i el menor accés a ocupacions qualificades.
 - Els joves espanyols amb nivell educatiu baix tenen nivells de competències similars als de l'OCDE. En canvi, els joves amb nivell educatiu mig presenten 9 punts menys que la mitjana de l'OCDE a les proves de competències i els joves amb estudis superiors 15 punts menys a les proves de competència lectora que la mitjana de l'OCDE.
- Les desigualtats en el nivell de competències dels adults a Espanya s'expliquen, sobretot, per les desigualtats existents en l'adquisició de nivells educatius d'educació formal
 - Si comparem entre generacions, el país que més ha millorat les seves competències tant lectores com matemàtiques ha estat Finlàndia: passant de 5 punts sobre 10 per a qui ara té 61-65 anys fins a 6 punts per als més joves. A Espanya el canvi ha estat amb la mateixa intensitat però no ha aconseguit reduir distàncies amb Finlàndia, passant de 4 punts per a les generacions més grans a 5 punts per a les més joves.
 - La distància entre gèneres s'ha diluït considerablement als països de l'OCDE. La competència lectora és molt similar entre sexes i així com la matemàtica en països de l'est d'Europa i Rússia. A la resta d'Europa, tanmateix, encara hi ha una lleugera major competència matemàtica en la població masculina, tot i que no molt significativa. Per exemple, a Espanya, les dones obtenen de mitjana una puntuació dues dècimes menors en competència matemàtica.
 - Espanya destaca per un nivell d'estudis extremadament polaritzat, doncs un 40% dels joves de 19-24 anys han deixat els estudis en acabar l'escolarització obligatòria i un 40% entre aquells de 25-35 anys tenen educació universitària: només un 20% assoleix uns estudis de batxillerat o formació professional.
 - A Espanya, el 41% de la població adulta participa en formació al llarg de la vida. És el 7è percentatge més baix de l'OCDE, només superat per Rússia, Itàlia, Polònia, Eslovàquia, França i Japó. En els països nòrdics un 60% de la població adulta es troba realitzant cursos de formació continua.

- Les competències i la formació actuen com a protectors davant l'atur.
 - Espanya, juntament amb Itàlia, França i Irlanda, destaca per ser el país amb major nivell d'atur (25%) i un dels nivells de competències més baixos (253 punts en competència lectora) entre els països de l'OCDE.
 - A Espanya, Itàlia i França, malgrat el baix nivell de competències de la població adulta, aquestes estan menys condicionades pel fet de tenir pares amb nivells d'estudis superiors, en comparació amb la resta de països de l'OCDE.
 - A Espanya, les persones que tenen un menor nivell de competències lectores (quintil 1) la taxa d'atur se situa al voltant del 38%, mentre que les que en tenen més (quintil 5) presenten una taxa d'atur del 17%.
 - A Espanya, com a la resta de països, la taxa d'atur disminueix com major sigui el nivell educatiu. Entre els homes amb estudis universitaris la taxa d'atur és del 14%, augmenta fins el 22% pels que tenen estudis secundaris post-obligatoris i fins al 37% pels que tenen estudis obligatoris.
- L'educació té premi salarial. El nivell educatiu i les competències estan relacionades positivament amb el nivell salarial a través de diferents canals: millor accés al mercat laboral, millors contractes, possibilitats d'ocupació en sectors millor remunerats.
 - A Espanya, els treballadors assalariats amb estudis superiors gaudeixen en major proporció que la resta de treballadors de contractes a temps complet (43%), contractes indefinits (46%), en una ocupació qualificada (78%) i en el sector públic (66%).
 - A Espanya, l'any 2012, un any addicional d'educació es va traduir, de mitjana, en un augment salarial del 6,8%. Aquesta xifra se situa a la mitjana de l'OCDE.
 - A Espanya, els sectors econòmics que ofereixen una major retribució salarial per hora pels treballadors amb estudis superiors són els sectors de la informació i comunicacions (22,4€/h) i de les activitats financeres i immobiliàries (28,8€/h). Pels treballadors amb estudis de nivell mig el sector d'activitats financeres i immobiliàries (21,2€/h) i l'administració pública (20,2€/h).
- La sobreeducació com a fenomen transversal a Espanya.
 - La sobreeducació afecta tant dones com homes, joves i grans, provinents de diferents orígens socials, de diferents sectors de l'economia, amb diferents contractes de treball i ocupats tant en empreses públiques com privades.
 - Considerem com a sobreeducats aquells treballadors que tenen un nivell educatiu superior al que es requereix per a desenvolupar la seva feina de forma satisfactòria. Per tant, estem parlant de sobreeducació en relació a l'ocupació.
 - A Espanya el 34% de la població assalariada només té estudis inferiors, molt per sobre de la mitjana de l'OCDE de 13%. La mitjana de persones amb estudis intermitjos (24%) està molt per sota de la mitjana de l'OCDE (48%), mentre que la mitjana d'assalariats amb estudis superiors és molt similar (43% a Espanya i 39% a l'OCDE).
 - Espanya, juntament amb Itàlia i Corea del Sud, destaca per ser el país amb una major proporció de treballadors assalariats en ocupacions elementals (8% a l'OCDE i 14% a Espanya).

- o El percentatge de treballadors en ocupacions qualificades a Espanya és del 35%, deu punts percentuals per sota de la mitjana de l'OCDE (45%).
- o A Espanya, un 27% dels treballadors estan sobreeducats. Espanya és el 4rt país on hi ha més sobreeducació, només per sota de Fed. Russa, Corea i Japó.

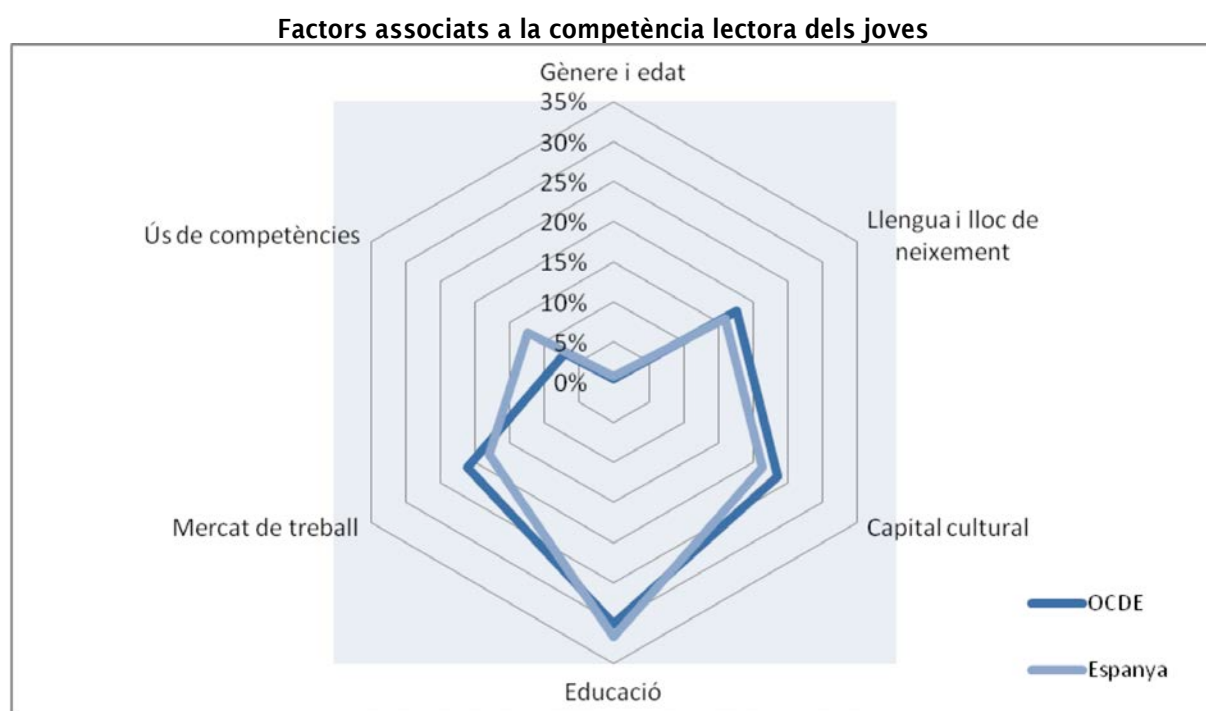
0.2. Recomanacions polítiques

- **Cal una agenda ambiciosa d'universalització de l'assoliment d'estudis secundaris superiors.** Redissenyar els mecanismes institucionals que expulsen els joves del sistema i com millorar la seva progressió en els estudis postobligatoris a partir del suport al jove, no únicament en els aspectes cognitius de l'aprenentatge, sinó també en els motivacionals, actitudinals i socials. En definitiva, fer una atenció més personalitzada del jove.
- **El sistema nacional d'avaluació ha d'incloure proves de competències bàsiques als estudis postobligatoris.** No disposem d'instruments de mesura i diagnòstic de les competències bàsiques (no tècniques o d'especialitat) en nivells postobligatoris malgrat que sabem que aquestes competències són clau per al món del treball, per aprendre a aprendre al llarg de la vida, i per viure i prendre part en les societats actuals.
- **Catalunya hauria de participar amb mostra pròpia a les avaluacions PIAAC de les competències de la població adulta.** Tal i com es va fer amb el PISA; una mostra específica per a Catalunya, promoguda per les autoritats públiques del territori català, facilitaria acomodar el disseny de l'enquesta a les necessitats del país com, per exemple, fer la mostra representativa per a la població immigrada o per als autònoms, col·lectius que mereixen especial atenció a Catalunya.
- **Les polítiques de formació per a l'ocupació han de garantir l'accés a les poblacions més vulnerables i la qualitat de la formació rebuda.** Gran part dels esforços s'han centrat en ampliar la cobertura, però no sempre s'ha garantit que aquesta arriba als col·lectius que més ho necessiten (adults amb menors competències, treballadors amb contractes temporals, joves amb dèficits formatius...). Més important que arribar a més gent és fer-ho a tots aquells que ho necessiten sense excepció.
- **Cal actuar sobre el mercat laboral per tal d'assegurar que es creen més ocupacions qualificades.** Fins ara la majoria d'esforços s'han centrat en la millora de l'educació de les persones. L'evidència mostra que no és que tinguem massa persones amb nivells educatius elevats, sinó que hi ha massa llocs de treball que requereixen d'un baix nivell educatiu. Cal que les administracions públiques treballin conjuntament amb els ocupadors per tal d'assegurar que les activitats econòmiques i productives facin un millor ús de la formació i l'educació de les quals disposa la nostra societat, sigui a través de períodes de formació en pràctiques o de formació dual finançada parcialment per les empreses.
- **Cal acabar amb la discriminació en l'accés a les ocupacions i assegurar unes condicions de treball dignes.** Part del malbaratament de competències en el mercat de treball està lligada a l'abús de la contractació temporal, sobretot entre els joves, com també a processos de discriminació dels candidats per raó de gènere i/o ètnia. Oferint contractes estables i amb possibilitats de carrera professional es milloraria la utilització i desenvolupament de les competències dels treballadors

1. Educació postobligatòria i desigualtat de competències entre els joves

La competència lectora a Espanya ve condicionada, principalment, per l'educació (un terç), el capital cultural (22%) i pel mercat de treball (18%).

- L'educació dels joves és el factor més important que condiciona les seves competències, encara que no és l'únic. Tant a Espanya com a l'OCDE el nivell educatiu assolit dels joves és el principal determinant de les seves competències bàsiques.
- Després de la seva educació, el factor més determinant és l'educació dels seus pares. El capital cultural de la llar d'origen és un factor tant important que no únicament condiciona el nivell educatiu dels joves, sinó les seves competències al final de la seva formació.
- Un altre factor de gran importància és la relació amb el mercat laboral. El nivell de qualificació del tipus d'ocupació és un factor que fins i tot entre la població jove condiciona el seu nivell de competències.
- D'igual manera succeeix amb les pràctiques dels joves en el lleure, que estan fortament associades amb el manteniment de les competències bàsiques per part dels joves.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, gairebé el 20% dels joves té una competència de lectura força baixa i el 40% té un nivell mig, mentre que a l'OCDE només el 39% dels joves tenen nivell baix i mig.

- La desigualtat de competències entre els joves a Espanya és similar a la de la mitjana dels països de l'OCDE. Això vol dir que la ja coneguda elevada polarització educativa entre els joves a Espanya no es correspon amb una elevada polarització de les competències bàsiques entre ells. Aquest és un fet interessant ja que hom esperaria que hi ha hagués una correspondència entre desigualtat educativa i desigualtat de competències.
- Espanya és un dels països amb major població jove als nivells més baixos de competències (20%), però aquesta xifra és força més reduïda que el percentatge de joves amb nivell educatiu baix (35%).
- Aquest fet ens hauria de portar a qüestionar-nos per què el sistema educatiu espanyol no és capaç de proporcionar oportunitats d'assoliment d'estudis post-obligatoris a joves que sí tenen un nivell adequat de competències bàsiques.
- Sembla que l'elevat abandonament educatiu prematur a Espanya té a veure només en part amb les baixes competències dels joves. Hi ha altres factors institucionals i socioeducatius, no directament relacionats amb les competències cognitives dels joves que estan fent que l'abandonament educatiu prematur sigui molt elevat a Espanya.

Percentatge de joves segons nivell de competència lectora

	Inferior Nivell 1	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 4	Nivell 5
Alemanya	2.21	11.22	27.74	42.28	15.77	0.78
Canadà	1.99	9.29	28.82	39.97	18.25	1.69
Canadà	2.17	8.52	31.36	45.11	12.39	0.45
Corea	0.79	3.49	28.13	53.42	13.87	0.3
Dinamarca	4.59	7.35	26.19	44.26	16.59	1.02
Eslovàquia	1.87	8.85	32.4	46.57	10.01	0.3
Espanya	3.98	15.75	39.32	34.34	6.46	0.14
Estats Units	3.96	12.48	30.72	36.98	14.43	1.43
Estònia	1.17	8.42	28.23	45.24	15.41	1.53
Finlàndia	1.31	3.39	15.07	42.84	32.54	4.84
França	2.88	10.17	31.18	42.2	12.79	0.78
Irlanda	2.61	9.96	35.45	39.96	11.22	0.8
Itàlia	3.84	18.32	37.84	34.28	5.64	0.07
Japó	0.12	2.01	13.54	52.2	30.27	1.86
Noruega	4.28	6.85	21.14	46.17	20.32	1.23
OCDE	2.47	8.91	28.04	43.1	16.23	1.25
Països Baixos	1.49	6.6	19.12	44.57	25.57	2.65
Polònia	2.67	10.84	33.51	38.6	13.08	1.29
Regne Unit	2.71	11.07	29.64	38.61	16.64	1.33
República Txeca	0.67	6.61	28.59	49.75	13.47	0.92
República Txeca	1.9	6.28	23.5	46.65	20.54	1.13
Suècia	4.95	5.92	20.11	44.66	22.11	2.25

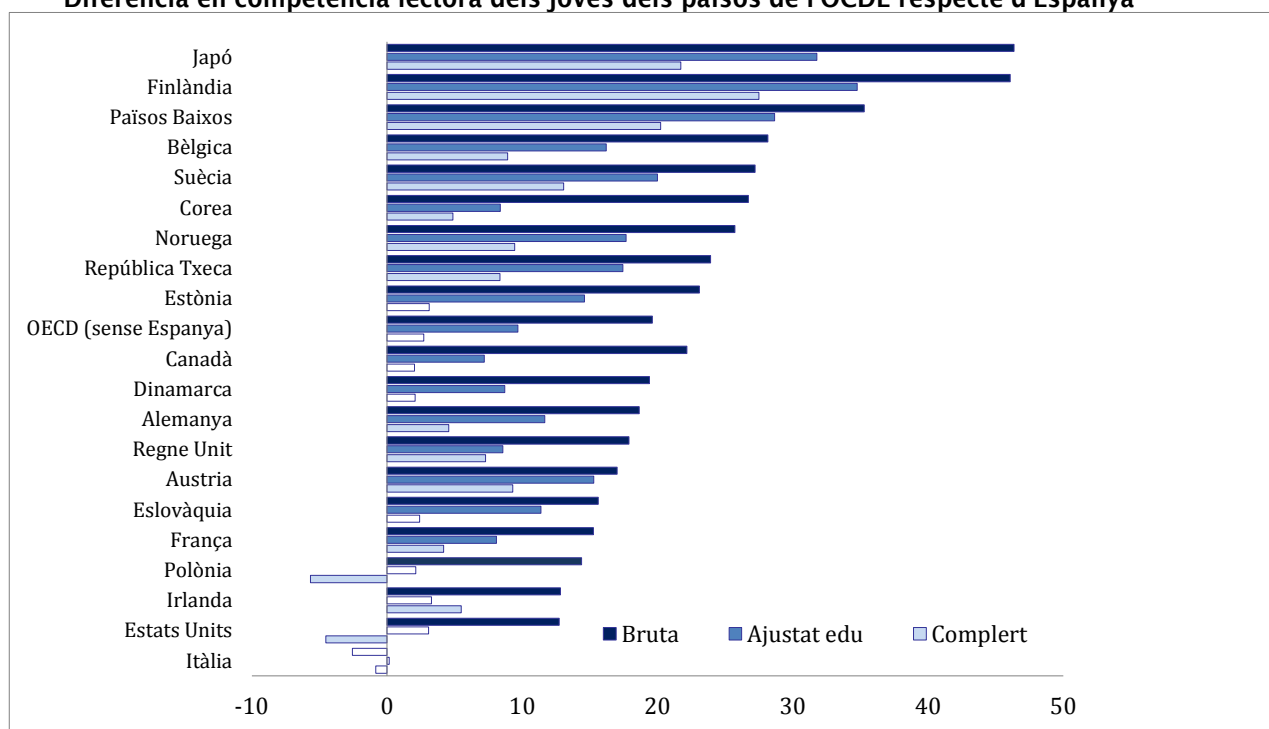
Nota: El nivells de competències a PIAAC van d'1 a 5. Un nivell 1 es correspon a aquelles persones que poden, en el millor dels casos, llegir textos relativament curts i localitzar una sola peça d'informació que sigui idèntica a la informació donada en la pregunta corresponent o entendre un vocabulari bàsic. D'altra banda, els adults que arriben al nivell 5 poden realitzar tasques que impliquen la recerca i la integració d'informació a través de textos densos i diferents; la construcció de síntesi així com contrastar idees o punts de vista. Poden aplicar i avaluar models lògics i conceptuals, i avaluar la fiabilitat de les seves fonts i seleccionar l'informació clau. Són conscients de les formes subtils de la retòrica i són capaços de fer deduccions d'alt nivell o utilitzar el coneixement especialitzat de les fonts.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

La comparativa internacional mostra que els joves espanyols presenten nivells de competències bàsiques inferiors als de la resta de països de l'OCDE. La diferència respecte països com Japó i Finlàndia és de quasi 50 punts (en una escala fins a 500).

- Una part important d'aquestes diferències s'explica per l'elevat abandonament educatiu prematur dels joves espanyols. La diferència entre persones amb educació obligatòria i universitària és de fins a 50 punts en una escala sobre 500.
- Però una altra part també s'explica per altres característiques que no depenen directament de la seva educació, reduint les diferències fins a dues cinques parts.
- Entre aquests altres factors es troben el baix capital cultural familiar i el menor accés a ocupacions qualificades dels joves espanyols.
- Queda clar que reduir l'escletxa competencial respecte els països del seu entorn passa necessàriament per incrementar el percentatge de població jove que assoleix estudis post-obligatoris, però hi ha altres factors que hi intervenen.
- Mentre el mercat laboral dels joves estigui dominat per ocupacions poc qualificades, les inversions en la seva formació no es convertiran en un major nivell de competències perquè no podran exercitar-les i actualitzar-les en la seva activitat laboral.
- D'altra banda, l'efecte del capital cultural familiar sobre l'escletxa competencial amb els països de l'OCDE, únicament es podrà reduir si s'aconsegueix millorar el nivell educatiu dels joves ja que d'ells depèn el capital cultural de les noves generacions.
- El gràfic següent mostra com les diferències en les competències dels joves es van reduint a mesura que s'incorporen factors, encara que en la majoria de països persisteixen. En la diferència bruta no és té en compte cap factor, en l'ajustada per educació és té en compte el nivell educatiu assolit en el model complet es té en compte, també, factors socials (origen social, posició en el mercat de treball, ús diari de competències).

Diferència en competència lectora dels joves dels països de l'OCDE respecte d'Espanya

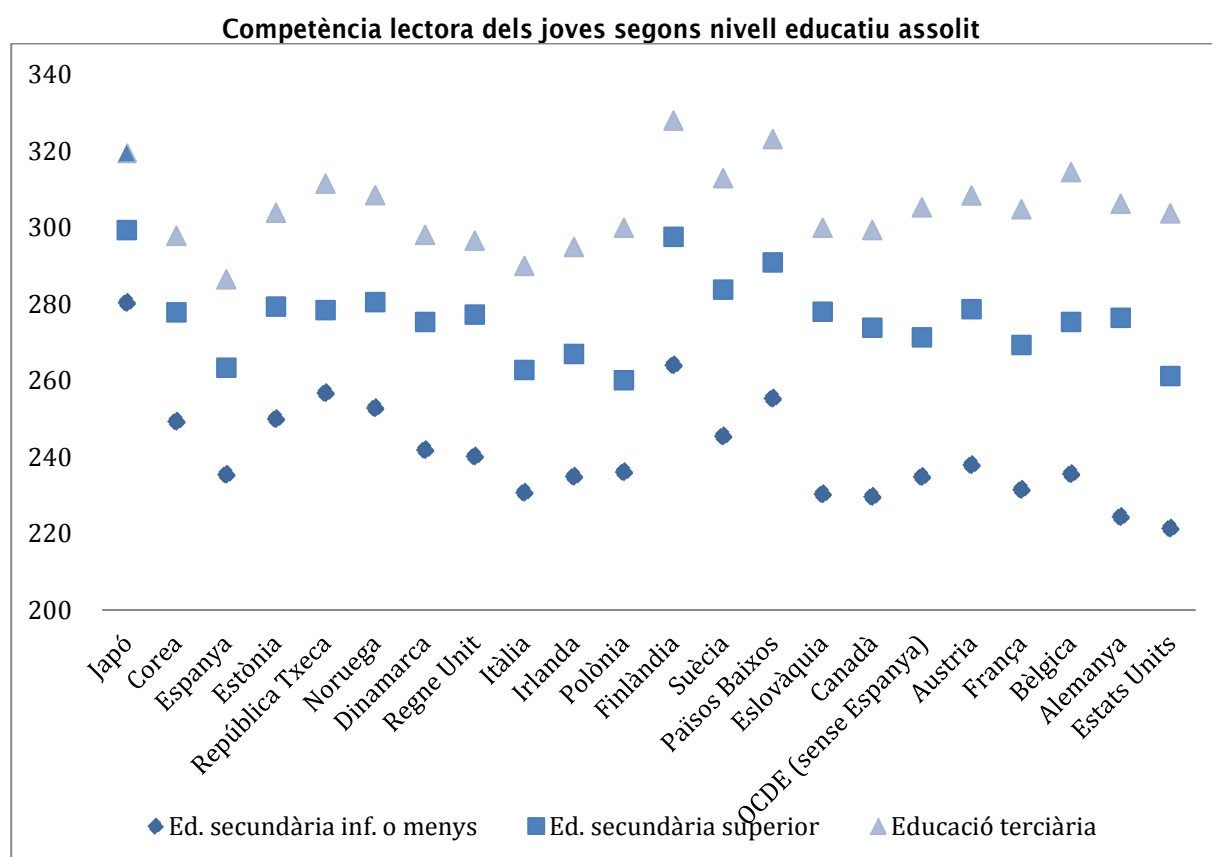

Nota: en blanc coeficients no significatius.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

Els joves espanyols amb nivell educatiu baix tenen nivells de competències similars als de l'OCDE. En canvi, els joves amb nivell educatiu mig presenten 9 punts menys que la mitjana de l'OCDE a les proves de competències i els joves amb estudis superiors 15 punts menys a les proves de competència lectora que la mitjana de l'OCDE.

- Sovint s'ha volgut atribuir el baix rendiment dels joves espanyols a les proves internacionals a una suposada baixa qualitat de l'educació a Espanya. Hem analitzat quin és el guany en competències dels joves que assoleixen estudis post-obligatoris de secundària superior i de terciària respecte els que no ho fan a Espanya en relació als països del seu entorn.
- En el cas espanyol, en els nivells educatius post-obligatoris els joves presenten pitjors resultats respecte de la mitjana dels països de l'OCDE. Malgrat això, quan controlem per factors com el capital cultural familiar o la situació en el mercat laboral, el que trobem és que les diferències respecte l'OCDE desapareixen pels joves amb nivell educatiu baix (secundaris inferiors) i mig (secundaris superiors), i únicament es mantenen de manera significativa pels de nivell alt (superiors), essent les diferències de 15 punts en una escala sobre 500.
- Queda clar que el baix nivell educatiu de la llar d'origen i les males condicions del mercat de treball són factors que fan més complicada la tasca de desenvolupar les competències dels joves a Espanya respecte els països del seu entorn.
- Només en el cas dels joves amb estudis terciaris s'observa que la seva educació els ha proporcionat 15 punts menys en competències bàsiques respecte els joves dels països del seu entorn.
- Tot indica que el baix rendiment dels joves espanyols a PIAAC es deu als problemes d'equitat en l'assoliment d'estudis post-obligatoris i no a la baixa qualitat d'aquests estudis.

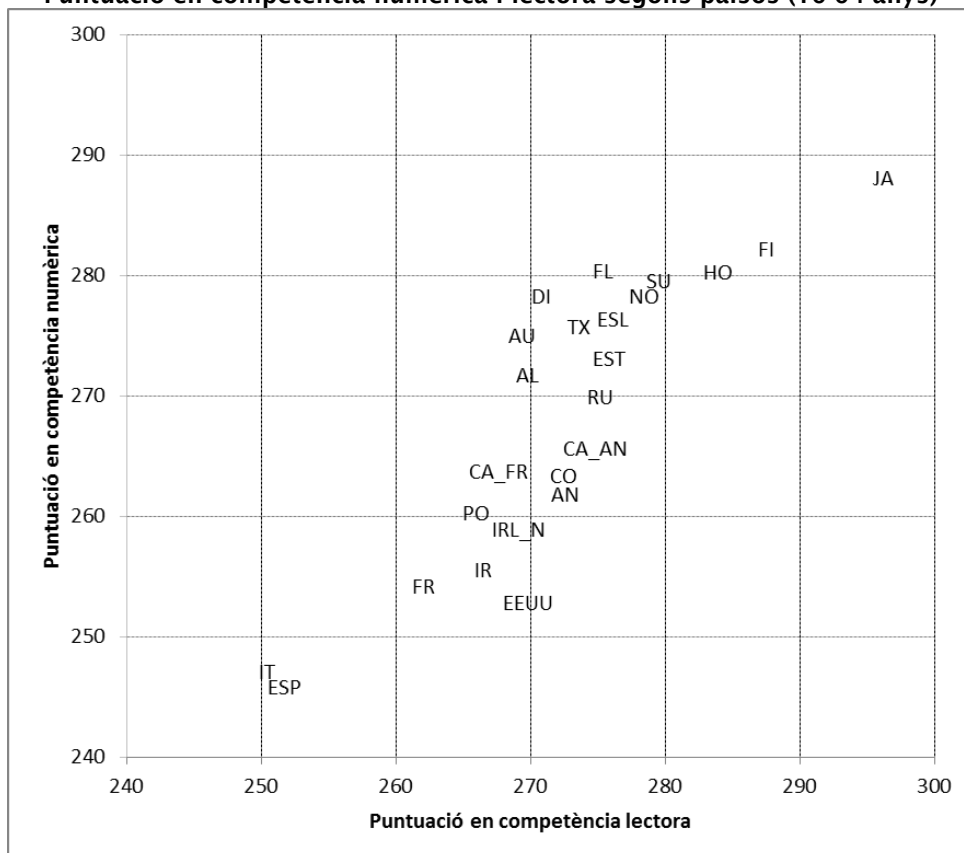
Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

2. Desigualtats en el desenvolupament de les competències al llarg de la vida

Espanya i Itàlia destaquen per les reduïdes puntuacions en lectura i matemàtiques. Països com Suècia, Noruega, Holanda, Finlàndia i Japó presenten nivells elevats de competències de la seva població adulta.

- A Espanya, es treu un 5 pelat en la competència de comprendre un text simple. En altres països es treu un 6 en aquesta competència (Suècia, Rússia, Noruega, Estònia, Finlàndia, Holanda, Corea del Sud, la República Txeca, Eslovàquia i el Japó).
- Hi ha importants diferències en el nivell de competències entre països, fins i tot a l'àrea europea: mentre que el sud d'Europa destaca per les reduïdes puntuacions (Espanya i Itàlia), el Nord destaca per les seves puntuacions elevades (Finlàndia, Holanda, Suècia i Noruega). Amb tot, s'escapa fortament la puntuació de Japó, la més alta dels països de l'OCDE observats.

Puntuació en competència numèrica i lectora segons països (16-64 anys)

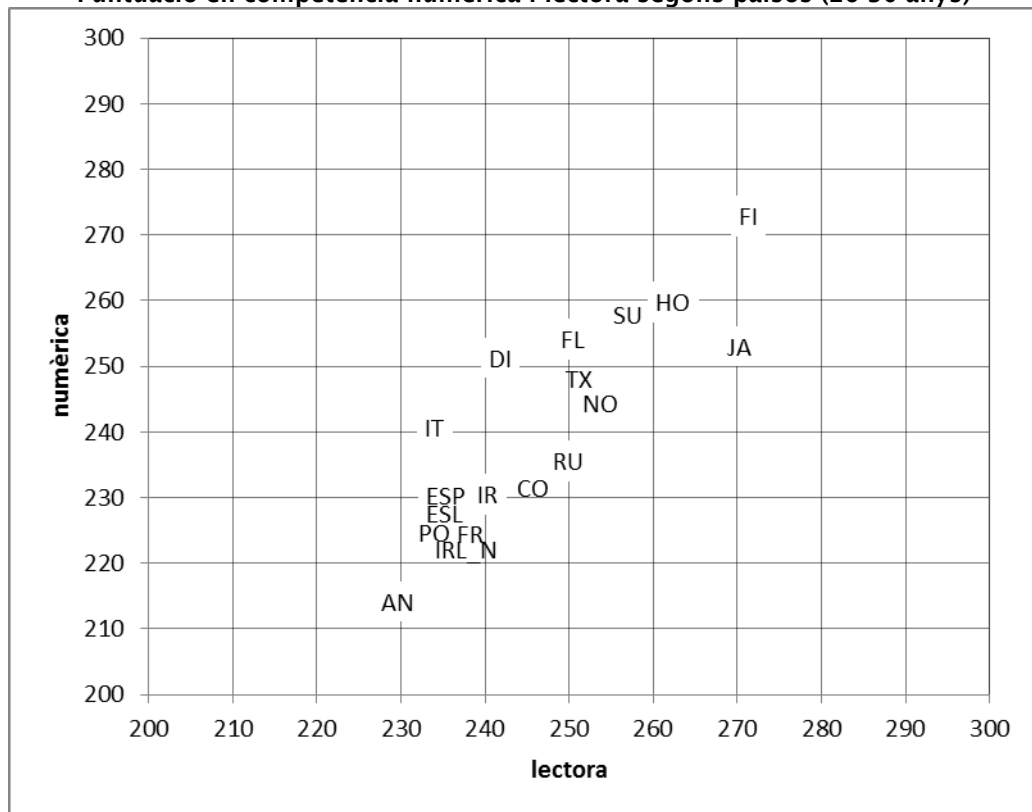

Nota: CA_AN, Canadà anglòfon; CA_FR, Canadà francòfon; TX, Txèquia; DI, Dinamarca; EST, Estònia; FI, Finlàndia; FR, França; AL, Alemanya; IR, Irlanda; IT, Itàlia; JA, Japó; AU, Àustria; CO, Corea; HO, Holanda; NO, Noruega; PO, Polònia; RU, Rússia; ESL, Eslovàquia; ESP, Espanya; SU, Suècia; EEUU, Estats Units; AN, Anglaterra; IRL_N, Irlanda del Nord (RU); FL, Flandes (Bèlgica)

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

- Tanmateix, si fem una ullada només a la joventut entre 26 i 30 anys veiem que el país de majors competències és Finlàndia, per sobre de Japó. El país on les competències dels joves són més reduïdes és Anglaterra, força per sota d'Espanya i Itàlia.
- Per tant, les distàncies entre països es troben molt influenciades per com els canvis històrics han afectat a les diferents generacions. Així, podem percebre que mentre que Finlàndia ha realitzat un significatiu esforç formatiu en les competències bàsiques, Anglaterra s'està quedant endarrere en aquest sentit.
- En el cas d'Espanya, tot i que el seu esforç és notable, aquest és clarament insuficient per assolir un nivell competencial similar als dels països nòrdics.

Puntuació en competència numèrica i lectora segons països (26-30 anys)

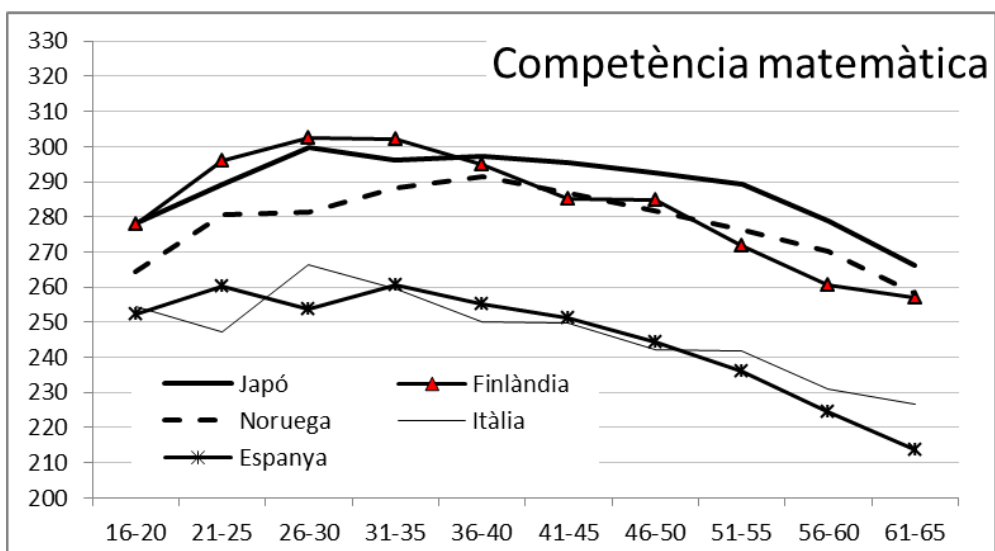
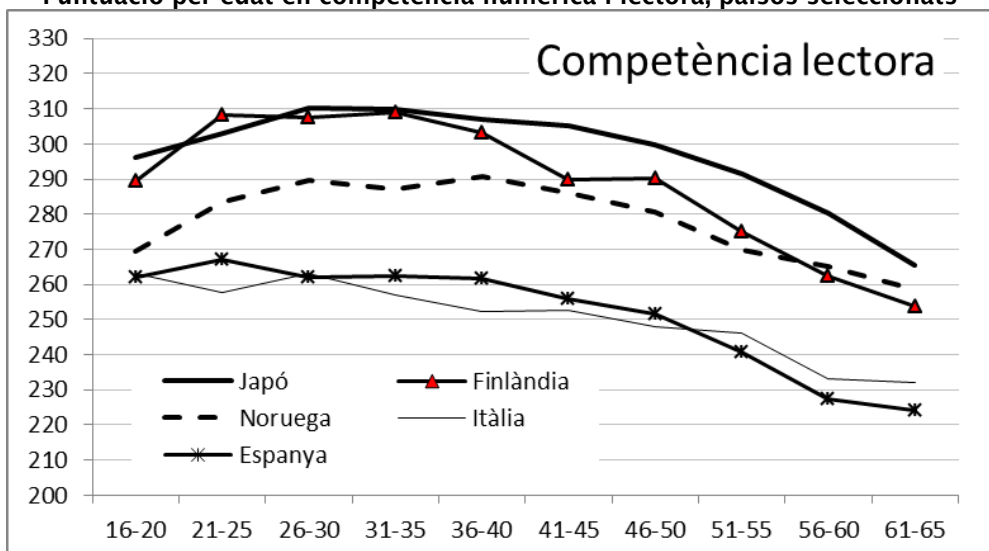
Nota: TX, Txèquia; DI, Dinamarca; EST, Estònia; FI, Finlàndia; FR, França; IR, Irlanda; IT, Itàlia; JA, Japó; CO, Corea; HO, Holanda; NO, Noruega; PO, Polònia; RU, Rússia; ESL, Eslovàquia; ESP, Espanya; SU, Suècia; EEUU, Estats Units; AN, Anglaterra; IRL_N, Irlanda del Nord (RU); FL, Flandes.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

Si comparem entre generacions, el país que més ha millorat les seves competències tant lectores com matemàtiques ha estat Finlàndia: passant de 5 punts sobre 10 per a qui ara té 61-65 anys fins a 6 punts per als més joves. A Espanya el canvi ha estat amb la mateixa intensitat però no ha aconseguit reduir distàncies amb Finlàndia, passant de 4 punts per a les generacions més grans a 5 punts per a les més joves.

- Lligant amb aquestes competències podem situar aquells països que històricament han realitzat un major esforç educatiu per situar-se a escala de l'OCDE en els primer llocs en relació a les competències de la seva població i, comparativament, aquells en què aquestes polítiques, d'existir, han estat clarament insuficients. En aquest sentit podem veure que l'evolució a Itàlia i Espanya ha estat similar a la de Japó, però aquest país partia d'un nivell de competències superior per a les generacions més antigues i ha mantingut la seva posició destacada.
- En canvi, Finlàndia ha aconseguit assolir per a la seva població jove un nivell de competències similar al japonès, tot i partir de posicions de menors competències per a les generacions més antigues. En contrast, aquesta evolució tan destacada no s'ha donat a Noruega, i aquest país ha mantingut la seva distància en relació al Japó.

Puntuació per edat en competència numèrica i lectora, països seleccionats

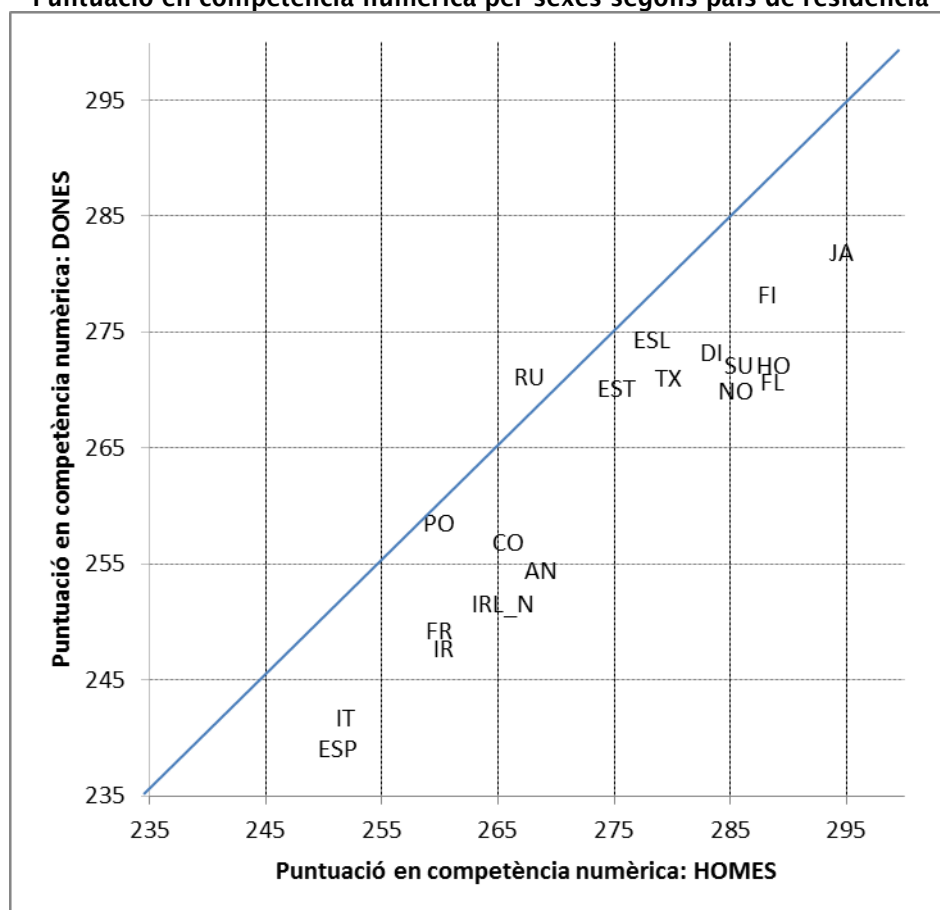

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

La distància entre gèneres s'ha diluït considerablement als països de l'OCDE. La competència lectora és molt similar entre sexes i així com la matemàtica en països de l'est d'Europa i Rússia. A la resta d'Europa, tanmateix, encara hi ha una lleugera major competència matemàtica en la població masculina, tot i que no molt significativa. Per exemple, a Espanya, les dones obtenen de mitjana una puntuació dues dècimes menors en competència matemàtica.

- L'evolució de les competències lectores en els països de l'OCDE ha portat a una equiparació de nivells entre homes i dones.
- Tanmateix, en les competències matemàtiques només en els països de l'antic àmbit soviètic (per exemple, Polònia i Rússia) s'obté una puntuació similar entre sexes.
- A la resta de països, ja siguin nord, centre o sud europeus o asiàtics, encara es dona una major competència matemàtica en els homes que en les dones.

Puntuació en competència numèrica per sexes segons país de residència

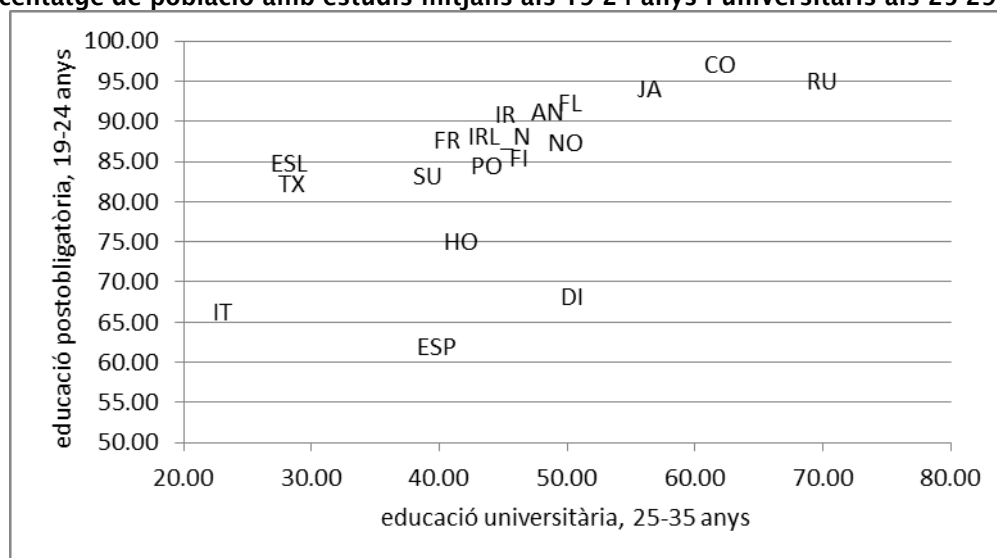
Nota: TX, Txèquia; DI, Dinamarca; EST, Estònia; FI, Finlàndia; FR, França; IR, Irlanda; IT, Itàlia; JA, Japó; CO, Corea; HO, Holanda; NO, Noruega; PO, Polònia; RU, Rússia; ESL, Eslovàquia; ESP, Espanya; SU, Suècia; AN, Anglaterra; IRL_N, Irlanda del Nord (RU); FL, Flandes (Bèlgica).

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

Espanya destaca per un nivell d'estudis extremadament polaritzat, doncs un 40% dels joves de 19-24 anys han deixat els estudis en acabar l'escolarització obligatòria i un 40% entre aquells de 25-35 anys tenen educació universitària: només un 20% assoleix uns estudis de batxillerat o formació professional.

- A tots els països a major grau d'instrucció, majors competències: en el cas d'Espanya els estudis mitjans s'associen amb unes puntuacions 7 dècimes (sobre 10) més elevades que els estudis obligatoris, i els estudis superiors 7 dècimes majors que els mitjans.
- El nivell de competències està a tot arreu clarament associat al grau d'educació formal. No és possible distingir amb claredat quina és la causa i quin l'efecte, és a dir, si les persones de majors competències arriben més lluny en la biografia educativa, o si la formació incrementa les competències dels individus.
- Si creuem la proporció de població amb estudis postobligatoris als 19-24 anys amb la d'universitaris als 25-29 anys trobem una distribució des del menor nivell d'instrucció d'Itàlia fins al major de Japó, Corea i Rússia.
- Espanya es situa a un nivell d'instrucció postobligatòria menor fins i tot que l'Italià, encara que el nivell universitari sigui el doble que l'italià (tot i que 10 punts percentuals per sota de Finlàndia i Noruega, i a 20 de Japó i Corea).

Percentatge de població amb estudis mitjans als 19-24 anys i universitaris als 25-29 anys

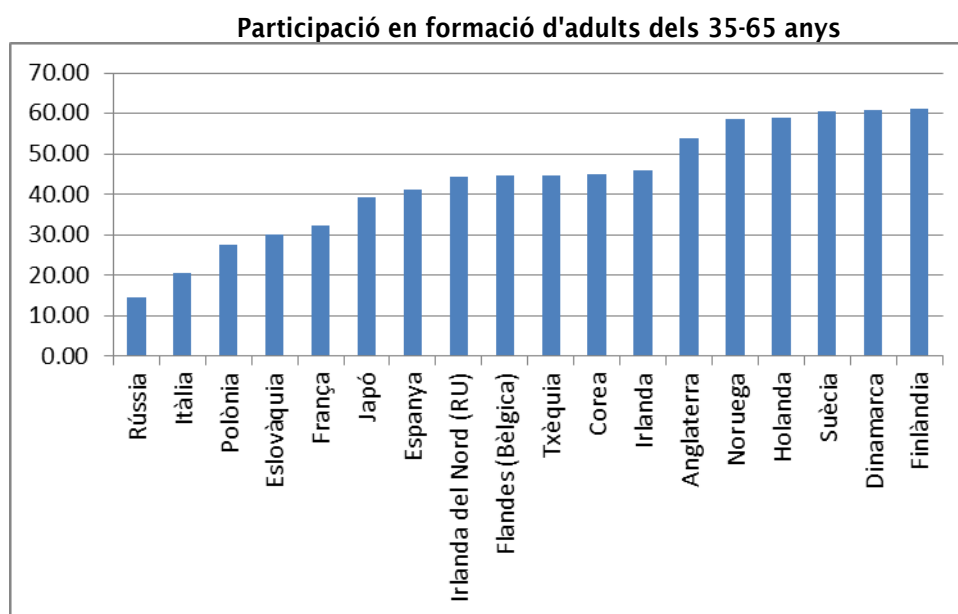

Nota: TX, Txèquia; DI, Dinamarca; EST, Estònia; FI, Finlàndia; FR, França; IR, Irlanda; IT, Itàlia; JA, Japó; CO, Corea; HO, Holanda; NO, Noruega; PO, Polònia; RU, Rússia; ESL, Eslovàquia; ESP, Espanya; SU, Suècia; AN, Anglaterra; IRL_N, Irlanda del Nord (RU); FL, Flandes (Bèlgica).

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, el 41% de la població adulta participa en formació al llarg de la vida. És el 7è percentatge més baix de l'OCDE, només superat per Rússia, Itàlia, Polònia, Eslovàquia, França i Japó. En els països nòrdics un 60% de la població adulta es troba realitzant cursos de formació continuada.

- Estar involucrat en l'educació d'adults s'associa també amb un major nivell competencial: en el cas d'Espanya la puntuació competencial s'incrementa en 9 dècimes (sobre 10).
- La formació més enllà de l'educació formal durant la joventut també està associada a un millor nivell competencial. A l'hora de fer inferències, però, també és difícil establir una relació de causa-efecte: Continua formant-se qui té majors competències o és la formació continuada la que condueix a tenir major competència?
- Amb tot, el que més sobta és la utilització diferencial de la formació continuada, destacant els països nòrdics, on un 60% de la població es troba en programes de formació continuada. En contrast, a Rússia aquest percentatge és d'un 15% i a Itàlia del 20%. Espanya se situa al voltant del 41%.

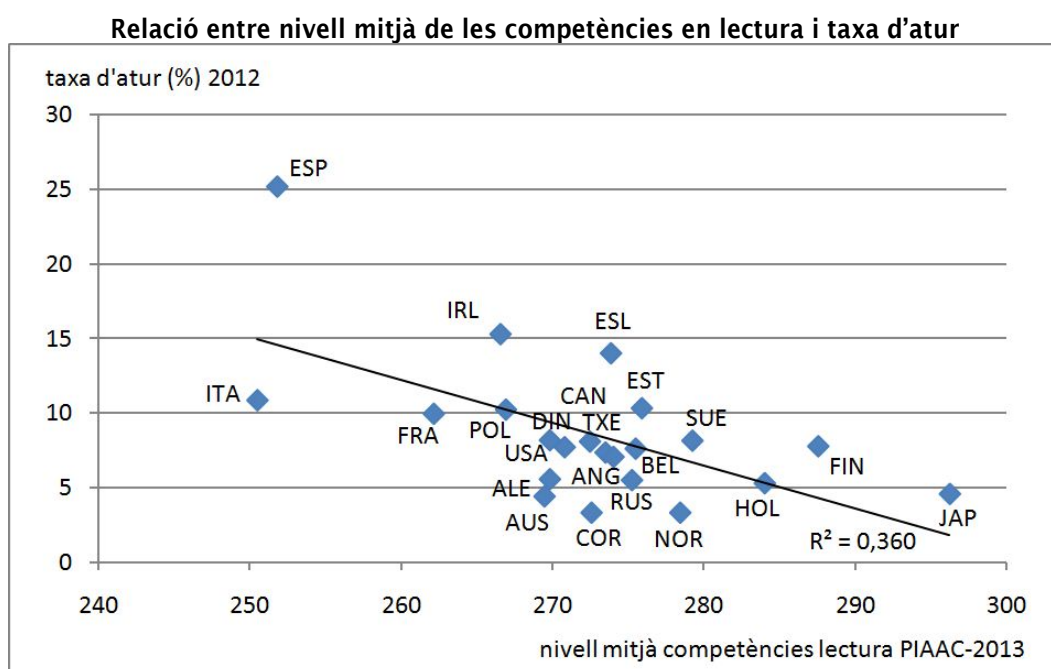

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

3. Atur i desigualtat en el nivell de competències de la població adulta

Espanya, juntament amb Itàlia, França i Irlanda, destaca per ser el país amb major nivell d'atur (25%) i un dels nivells de competències més baixos (253 punts en competència lectora) entre els països de l'OCDE.

- Com a pauta general, s'observa una relació inversa entre el nivell de competències i la taxa d'atur. És a dir, a menys competències, major taxa d'atur.
- Països com el Japó, Holanda, Finlàndia i Noruega presenten nivells baixos d'atur que coincideixen amb nivells alts de competències, mentre que, a l'altre extrem, països com Espanya, Itàlia, França, Irlanda i Polònia pateixen nivells d'atur elevats i puntuacions mitjanes baixes en les competències.
- La interpretació d'aquesta associació general ha de ser cautelosa, i s'han d'evitar afirmacions com que un nivell alt de competències generarà un nivell baix d'atur (i a l'inrevés), atès que: com a mínim a curt termini no existeix un mecanisme que permeti que la disponibilitat de treballadors amb més competències pugui crear nous llocs de treball.
- També és possible que els nivells més baixos d'atur provoquin parcialment l'augment de les competències de la població.
- A llarg termini, és més probable trobar millors nivells d'ocupació en aquells països que compten amb una població amb millors nivells de competències. Això seria a causa de com el capital humà es va acumulant de generació en generació, permeten millorar de forma continuada el teixit productiu d'un país.

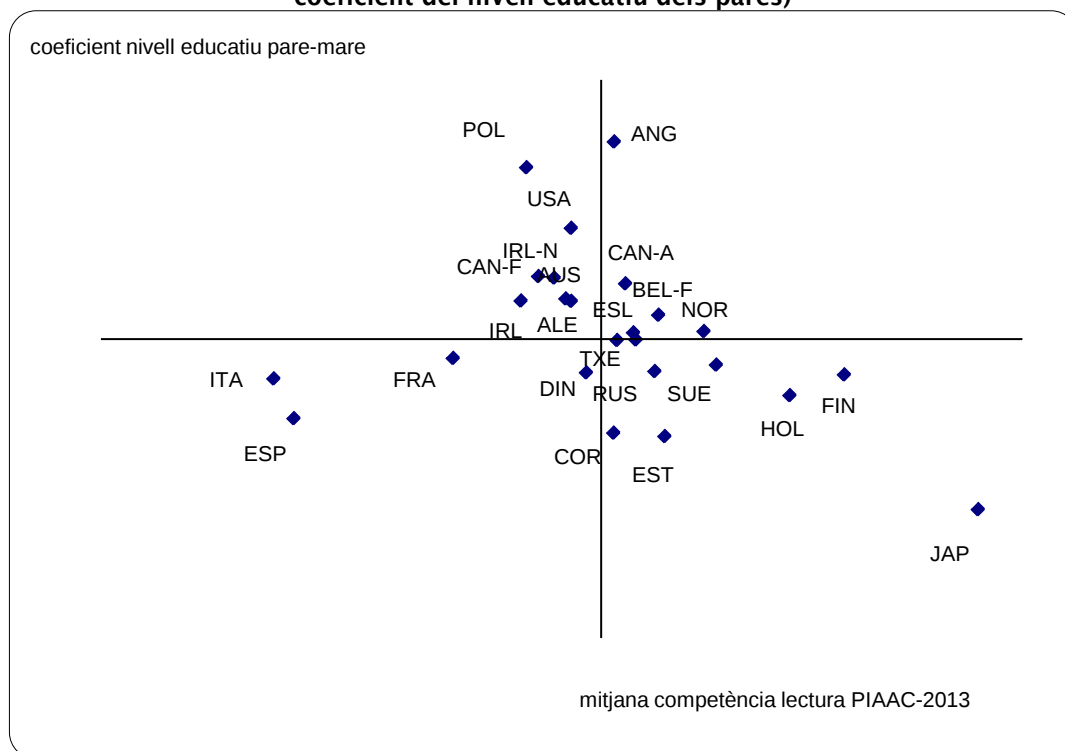

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, Itàlia i França, malgrat el baix nivell de competències de la població adulta, aquestes estan menys condicionades pel fet de tenir pares amb nivells d'estudis superiors, en comparació amb la resta de països de l'OCDE.

- A fi d'establir tipologies de països segons el seu nivell de competències en funció de la importància de les desigualtats prèvies (indicades mitjançant el nivell educatiu dels pares), al gràfic a sota es presenta un creuament entre ambdues variables. A l'eix horitzontal apareix el nivell de competència lectora a PIAAC i a l'eix vertical trobem com de determinant és el nivell educatiu dels pares (valors més elevats indiquen que com el nivell educatiu dels pares és molt important per determinar el nivell de competències dels fills).
- El gràfic permet establir un “mapa” amb els quatre quadrants següents:
 - Quadrant 1: en aquest quadrant es situen països on el nivell de competència de lectura de la població és elevat, però en la seva adquisició incideixen de forma molt important les desigualtats prèvies. És el cas d'Anglaterra, Canadà (ang.) i Bèlgica-Flandes.
 - Quadrant 2: països on el nivell de competència lectora de la població és elevat i en la seva adquisició tenen una incidència molt feble les desigualtats prèvies. En aquest quadrant se situen països com Suècia, Estònia, Holanda, Finlàndia i el Japó.
 - Quadrant 3: països on el nivell de competència lectora de la població és baix però en la seva adquisició incideixen de forma feble les desigualtats prèvies. És el cas d'Espanya, Itàlia i França.
 - Quadrant 4: països on el nivell de competència lectora de la població és baix i, addicionalment, en la seva adquisició incideixen de forma molt important les desigualtats prèvies. És el cas d'Anglaterra, Canadà (ang.) i Bèlgica-Flandes.

Nivell absolut de competències (lectura) i efectes de les desigualtats prèvies (mesurades amb el coeficient del nivell educatiu dels pares)

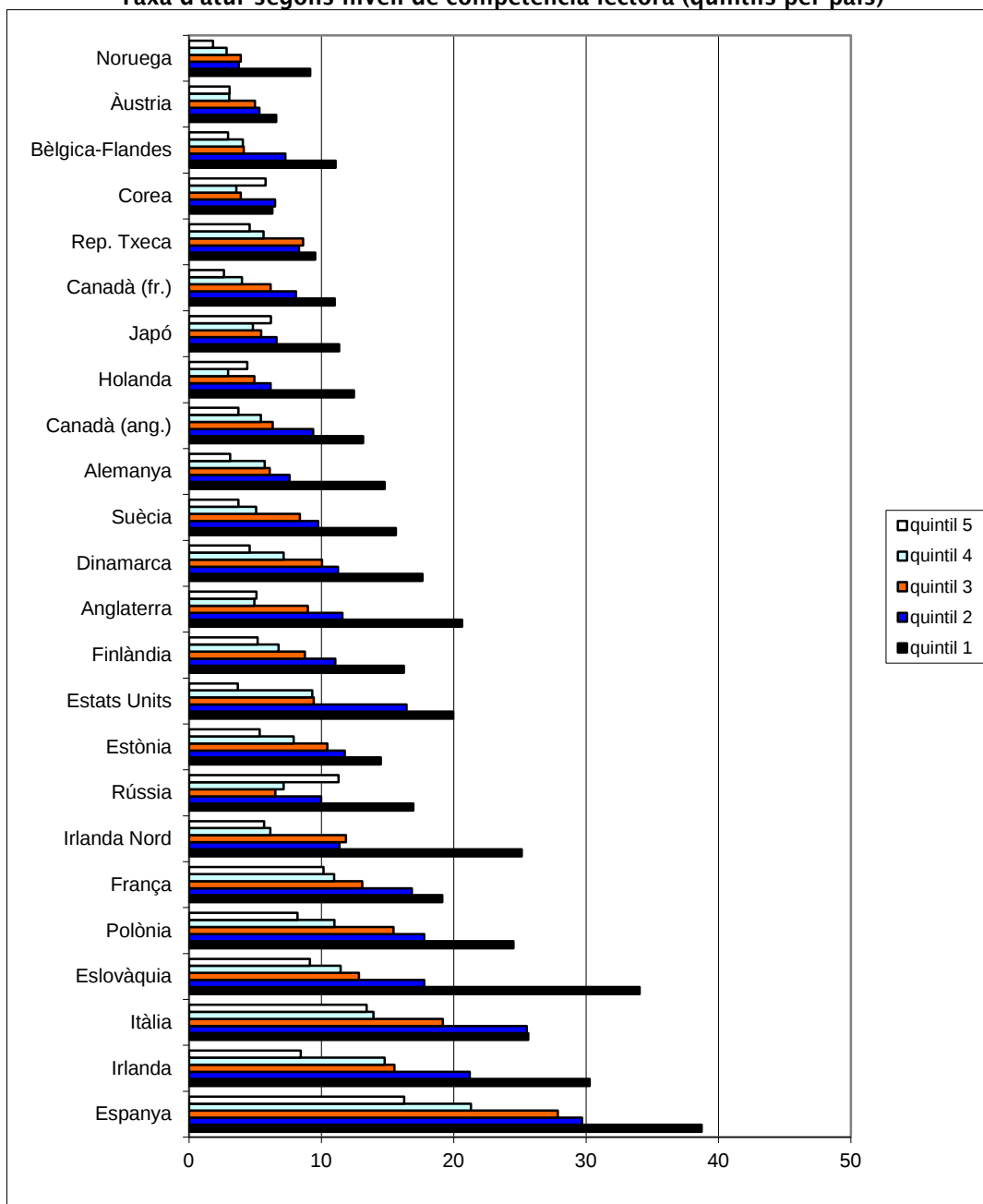

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, les persones que tenen un menor nivell de competències lectores (quintil 1) la taxa d'atur se situa al voltant del 38%, mentre que les que en tenen més (quintil 5) presenten una taxa d'atur del 17%.

- El nivell de competències és molt important a l'hora de determinar la probabilitat d'atur. Això és així de manera especialment intensa en el cas d'Espanya, on la probabilitat d'estar aturat depèn més del nivell de competències que del nivell educatiu certificat (el mateix que succeeix en altres països del sud d'Europa —Itàlia i França— i en tots els casos anglosaxons).
- En tots els països el nivell la taxa d'atur incrementa a mesura que disminueix el nivell de competències de les persones. Encara que en alguns països les diferències son majors (Eslovàquia, Anglaterra o Irlanda del Nord), en tots els països s'observa la mateixa tendència.

Taxa d'atur segons nivell de competència lectora (quintils per país)

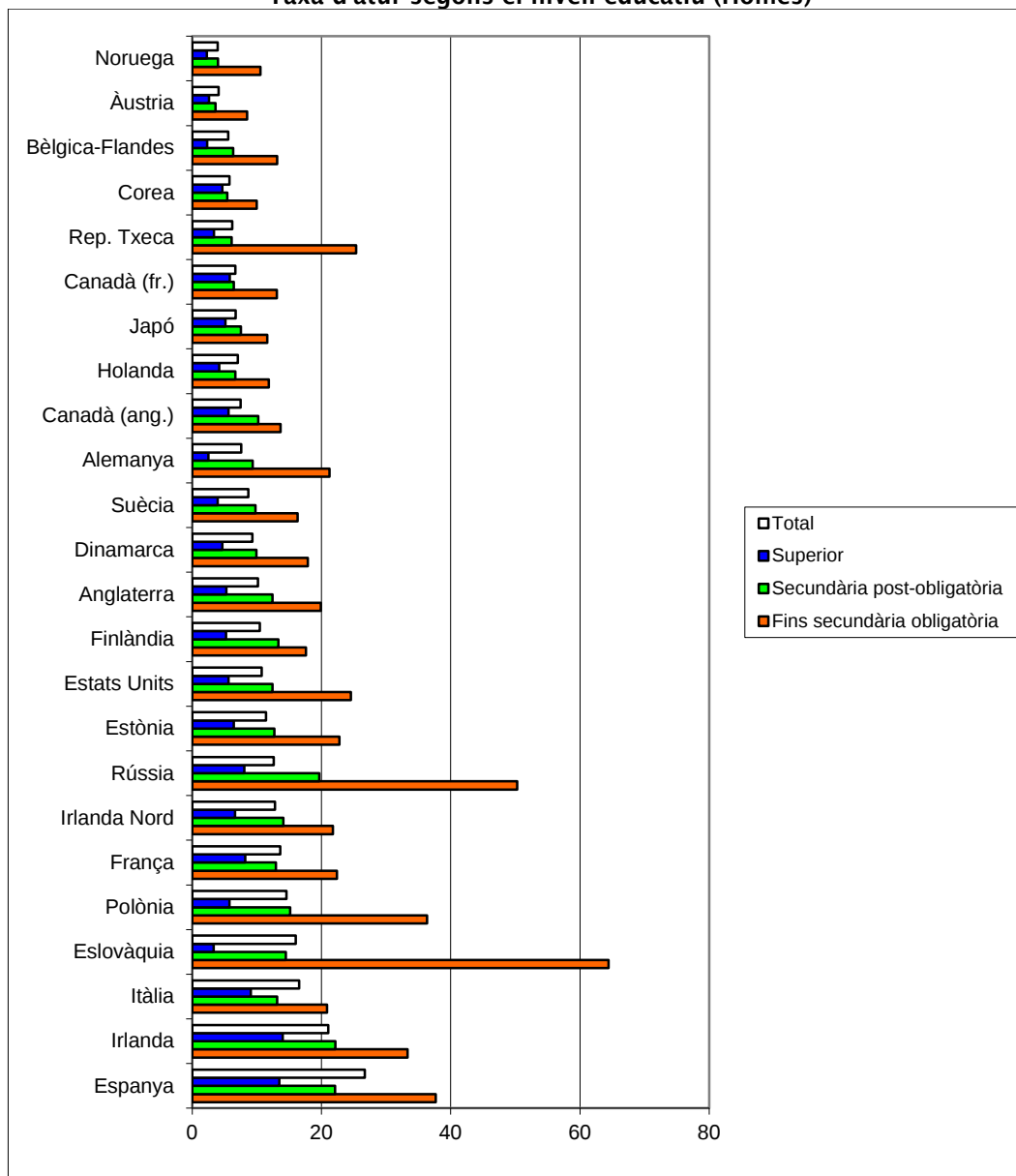

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, com a la resta de països, la taxa d'atur disminueix com major sigui el nivell educatiu. Entre els homes amb estudis universitaris la taxa d'atur és del 14%, augmenta fins el 22% pels que tenen estudis secundaris post-obligatoris i fins al 37% pels que tenen estudis obligatoris.

- En tots els països, i tant en homes com en dones, les persones amb un major nivell educatiu gaudeixen d'una menor taxa d'atur.
- A Espanya, la taxa d'atur pels homes es del 27%. Aquesta es redueix fins al 14% entre aquells amb estudis superiors i fins al 22% entre els que tenen estudis secundaris post-obligatoris. La taxa d'atur és major entre els que només han assolit els estudis obligatoris o menys (38%).
- A Eslovàquia, Rússia i la República Txeca les diferències en les taxes d'atur entre nivells educatius són encara majors.
- De manera que tant controlant pel nivell educatiu com de competències les diferències en la taxa d'atur són clares.

Taxa d'atur segons el nivell educatiu (Homes)

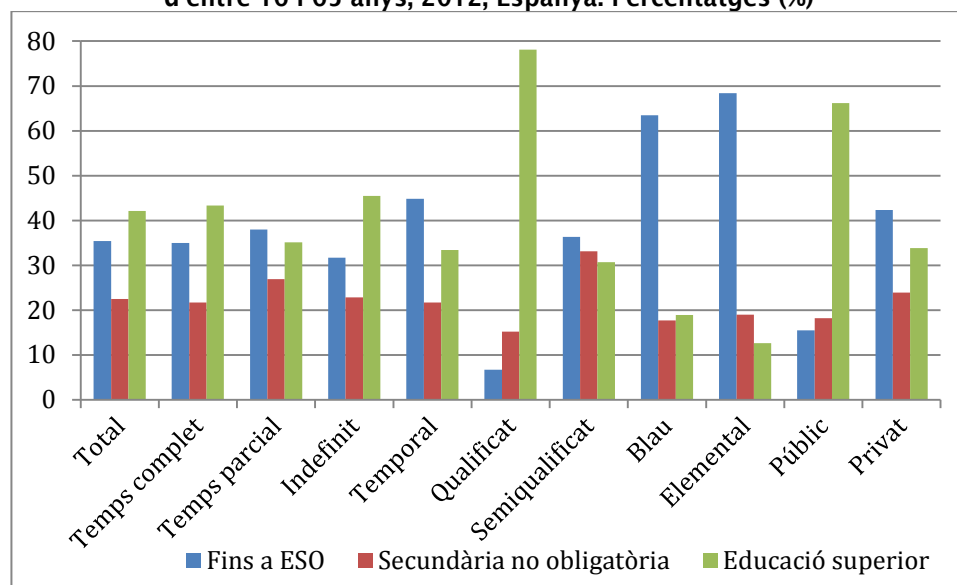
Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

4. Adquisició de competències, educació i retribucions

A Espanya, els treballadors assalariats amb estudis superiors gaudeixen en major proporció que la resta de treballadors de contractes a temps complet (43%), contractes indefinits (46%), en una ocupació qualificada (78%) i en el sector públic (66%).

- En termes generals s'observa que més anys d'educació estan relacionats amb majors possibilitats d'estar actiu en el mercat de treball, tenir una feina i un millor salari, també en temps de crisi.
- L'educació -corregida en aquest estudi pel nivell de competències- té un impacte directe i positiu sobre els rendiments monetaris dels treballadors, ja que augmenta la seva productivitat però té, alhora, una sèrie d'efectes indirectes que també afecten al seu nivell retributiu.
- El nivell educatiu de la persona incideix sobre els salaris ja que incrementa la seva productivitat. Això és important, ja que afecta les probabilitats d'obtenir determinats tipus de contractes (a temps complet, indefinits), de treballar en el sector públic o privat, o de trobar ocupació en un sector econòmic concret.
- A Espanya, els treballadors amb educació superior tenen una major probabilitat d'ocupar llocs de treball amb jornades a temps complet (43%) i contractes de duració indefinida (46%), de desenvolupar feines qualificades (78%) i de treballar pel sector públic (66%). Totes aquestes són condicions de treball favorable que proporcionen un major nivell salarial.
- Per tant, en el cas espanyol i català, el nivell formatiu es perfila com un dels principals elements determinants d'inclusió o exclusió del mercat laboral. La probabilitat de tenir una carrera professional continuada i amb bones condicions laborals (ser un *insider*) depèn en bona mesura del nivell educatiu.

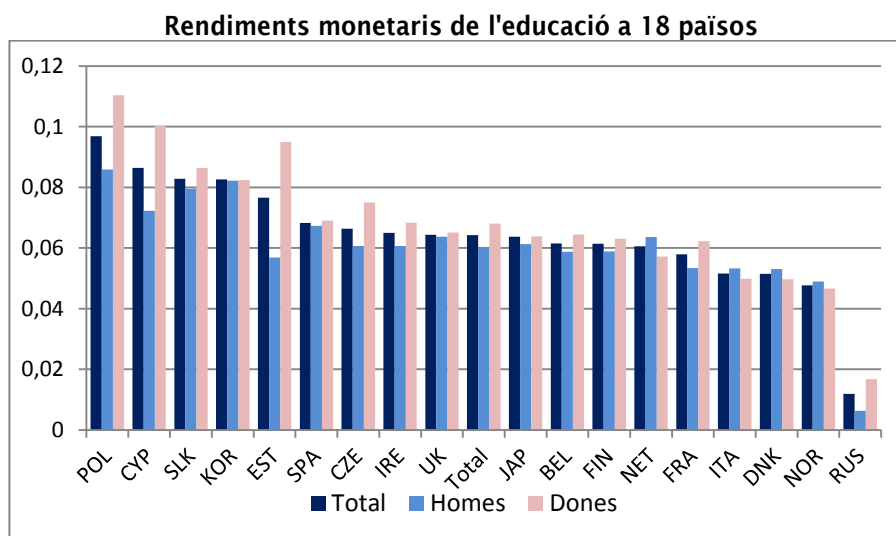
Distribució dels assalariats, per nivell educatiu i característiques del lloc de treball. Població d'entre 16 i 65 anys, 2012, Espanya. Percentatges (%)

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, l'any 2012, un any addicional d'educació es va traduir, en promig, en un augment salarial del 6,8%. Aquesta xifra se situa a la mitjana de l'OCDE.

- En els diversos models analitzats, els rendiments monetaris de l'educació a Espanya es situen molt propers a la mitjana dels països de l'OCDE, sense observar-se diferències significatives en els rendiments de l'educació per gènere.
- El gràfic mostra els rendiments monetaris de l'educació a una sèrie de països per a la població total i diferenciant per sexe. Els rendiments salarials s'interpreten com el guany salarial associat a un any addicional d'educació.
- En els països analitzats, els rendiments de l'educació són d'aproximadament el 6,2%, essent lleugerament superiors per a les dones.
- A Espanya, l'any 2012, un any addicional d'educació es va traduir, de mitjana, en un augment salarial del 6,8%. Aquesta xifra es situa a la mitjana de l'OCDE.
- En tot cas, les elevades xifres d'atur i les pitjors condicions laborals de les persones amb reduïts nivells formatius a Espanya permeten afirmar que els rendiments monetaris de l'educació reportats en aquest estudi estan probablement sotaestimats.
- Pel cas espanyol, un cop es controla per variables com el tipus de contracte o el sector laboral, destaca la no rellevància de l'efecte directe del lloc d'origen sobre els salaris. És a dir: un cop contractat el treballador i a igualtat de característiques, no hi ha discriminació salarial per motiu d'origen. Aquesta constatació no descarta, en tot cas, la possible existència de discriminació per lloc d'origen en un estadi previ (accés al mercat laboral).
- Ara bé, l'anàlisi sí detecta la persistència de discriminació salarial per raó de gènere.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, els sectors econòmics que ofereixen una major retribució salarial per hora pels treballadors amb estudis superiors són els sectors de la informació i comunicacions (22,4€/h) i de les activitats financeres i immobiliàries (28,8€/h). Pels treballadors amb estudis de nivell mig el sector d'activitats financeres i immobiliàries (21,2€/h) i l'administració pública (20,2€/h).

- L'estructura formativa de la població espanyola ha canviat durant la darrera dècada molt més ràpidament que el seu teixit productiu. Aquesta situació ha generat desajustos entre oferta i demanda de treball.
- El pes de les activitats més intensives en l'ús de capital humà i, per tant, la demanda de treballadors millor formats ha crescut. Ara bé, l'increment en l'oferta de persones amb elevats nivells formatius ha estat encara més ràpid, frenant l'augment de les primes salarials.
- Els sectors menys intensius en l'ús de capital humà tendeixen a oferir menors retribucions, donats els seus menors nivells de productivitat.
- Les millors retribucions pels treballadors amb estudis superiors es troben als sectors de la informació i comunicacions (22,4€/h) i de les activitats financeres i immobiliàries (28,8€/h).
- Pels treballadors amb estudis de nivell mig les millors retribucions per hora són al sector d'activitats financeres i immobiliàries (21,2€/h) i l'administració pública (20,2€/h).
- Pels treballadors amb estudis no superiors a l'educació secundària obligatòria l'administració pública (14,1€/h) i informació i comunicacions (12,6€/h) ofereixen les millors retribucions.

Salaries per hora, en euros, per nivell educatiu i sector econòmic. Població d'entre 16 i 65 anys, 2012,

	Espanya													Total
	Sector econòmic													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ISCED 0-2	9,3	11,7	11,7	10,9	12,5	11,7	12,6	9,4	11,3	10,8	14,1	10,5	9,0	11,2
ISCED 3-4	10,0	15,1	12,4	12,1	15,3	11,4	14,3	21,2	18,6	13,1	20,2	13,0	12,4	14,4
ISCED 5-6	14,4	20,8	15,6	14,5	17,7	12,8	22,4	28,8	17,5	12,3	20,3	21,4	13,9	19,3
Total	10,0	15,6	12,8	12,3	14,7	11,7	18,9	24,8	17,0	11,8	18,9	18,6	11,3	15,2

Nota: ISCED 0-2: Fins a educació secundària obligatòria; ISCED 3-4: educació secundària superior i post-secundària no superior; ISCED 5-6: educació superior.

Sectors: 1, sector primari; 2, manufactures i subministres; 3, construcció; 4, venda a l'engròs i al detall; 5, transport; 6, hostaleria i restauració; 7, informació i comunicacions; 8, activitats financeres i immobiliàries; 9, activitats professionals, científiques i tècniques; 10, activitats d'administració i tasques de suport; 11, administració pública; 12, educació, sanitat i serveis personals; 13, arts, espectacles, recreació i altres serveis.

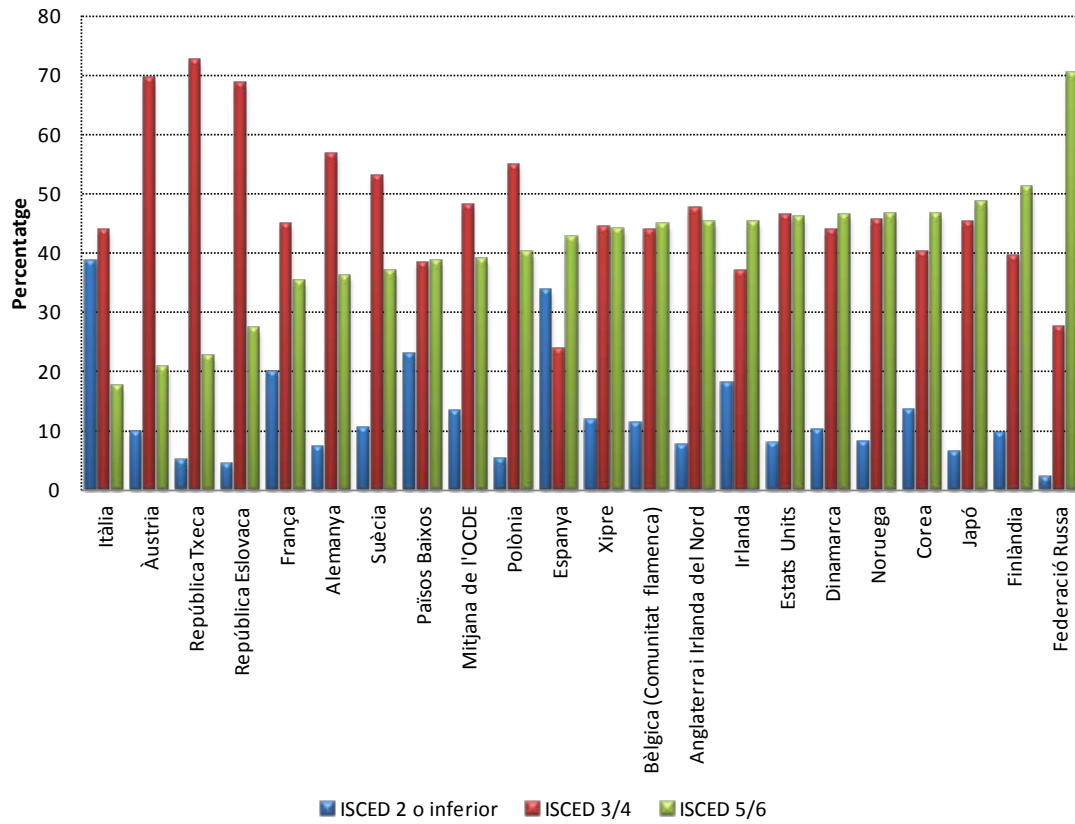
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de PIAAC.

5. Sobreeducació, competències i origen social

A Espanya el 34% de la població assalariada només té estudis inferiors, molt per sobre de la mitjana de l'OCDE de 13%. La mitjana de persones amb estudis intermitjos (24%) està molt per sota de la mitjana de l'OCDE (48%), mentre que la mitjana d'assalariats amb estudis superiors és molt similar (43% a Espanya i 39% a l'OCDE).

- Una de les possibles causes de la sobreeducació és que hi hagi un alt percentatge de persones amb alts nivells educatius i que el mercat no pugui absorbir-les. En termes comparatius, Espanya presenta un percentatge de persones amb nivell educatiu superior lleugerament per sobre a la mitjana de l'OCDE.
- El que sí que difereix de forma sorprenent de la mitjana de l'OCDE és tant la proporció de persones amb nivell d'estudis inferiors (13,10% a l'OCDE i 33,7% a Espanya), com la proporció de persones amb estudis intermitjos (48,11% a l'OCDE i 23,85% a Espanya).
- Per tant, en termes comparatius Espanya no sembla tenir un excés de treballadors amb alts nivells educatius, sinó un excés de treballadors amb baixos nivells educatius (ISCED 2 o inferior) i una manca de treballadors amb nivells educatius intermitjos (ISCED 3/4).

Nivell d'instrucció de la població assalariada de 25 a 64 anys

Nota: els països estan ordenats en ordre ascendent del percentatge de persones amb ISCED 5/6.

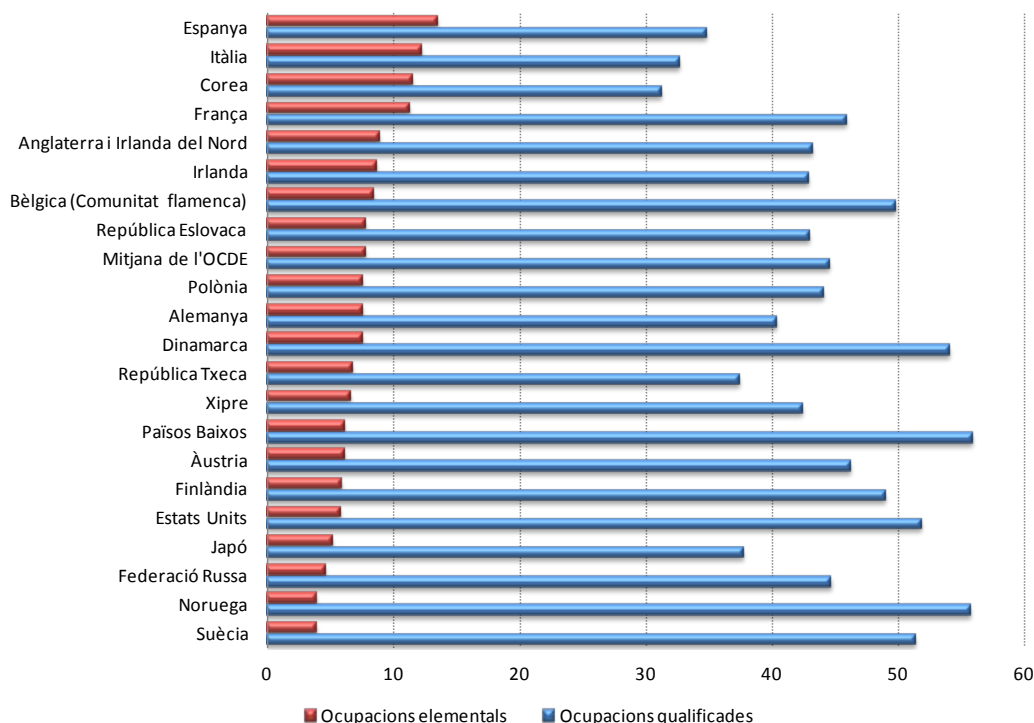
Nota: ISCED 2 o inferior=secundària obligatòria o inferior; ISCED 3/4=estudis secundaris postobligatoris; ISCED 5/6= estudis superiors.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

Espanya, juntament amb Itàlia i Corea del Sud, destaca per ser el país amb una major proporció de treballadors assalariats en ocupacions elementals (8% a l'OCDE i 14% a Espanya). El percentatge de treballadors en ocupacions qualificades a Espanya és del 35%, deu punts percentuals per sota de la mitjana de l'OCDE (45%).

- A partir de les dades de PIAAC, observem clares diferències en les demandes laborals dels diferents països. Espanya, juntament amb Itàlia i Corea del Sud, destaca per ser el país amb una major proporció de treballadors assalariats en ocupacions elementals (7,82% a l'OCDE i 13,55% a Espanya).
- Per altra banda, el percentatge de treballadors en ocupacions qualificades a Espanya és del 34,81%, deu punts percentuals per sota de la mitjana de l'OCDE (44,61%).
- Els països nòrdics (Dinamarca, Noruega i Suècia) destaquen juntament amb els Països Baixos i Estats Units per tenir més d'un 50% de treballadors en ocupacions qualificades, alhora que mantenen el percentatge de treballadors en ocupacions elementals per sota de la mitjana de l'OCDE. Tots aquests països presenten baixos percentatges de població amb nivell d'estudis ISCED 2 o inferiors.
- En el cas d'Espanya no es dona aquesta combinació. Gran part de l'oferta de mà d'obra és d'alta qualificació, però hi ha una mancança en la proporció de treballadors/es amb qualificació mitjana.
- El problema més gran resideix en la demanda del mercat de treball, ja que la proporció de persones en ocupacions elementals és substancialment elevada, mentre que la de persones ocupades en posicions qualificades queda lluny de la mitjana de l'OCDE.

Percentatge de treballadors en ocupacions elementals i qualificades

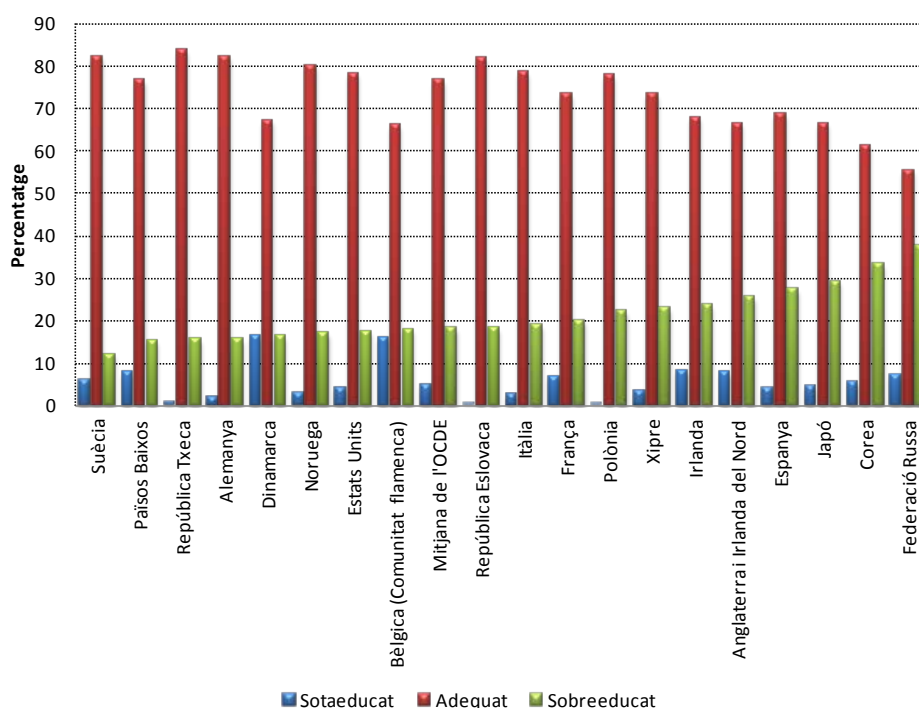
Nota: Els totals no sumen 100 ja que no estan incloses les categories de "Semi-qualificat no manual" i "Semi-qualificat manual". Els països estan ordenats segons ordre ascendent de persones ocupades en ocupacions elementals.

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

A Espanya, un 27% dels treballadors estan sobreeducats. Espanya és el 4rt país on hi ha més sobreeducació, només per sota de Fed. Russa, Corea i Japó.

- A Espanya, un 27,35% dels treballadors estan sobre educats segons l'indicador objectiu. Espanya és el 4rt país on hi ha més sobreeducació, només per sota de Fed. Russa, Corea i Japó.
- Si es demana als treballadors sobre com se senten en relació a la seva ocupació, el percentatge de sobreeducats augmenta fins al 38,37%, només per darrera de Japó i França. Entre els menors de 50 anys el percentatge de sobreeducació se situa al voltant del 40%, mentre que aquesta xifra disminueix a menys del 30% entre aquells treballadors sèniors (50-65 anys).
- Encara que segons dades objectives les persones amb estudis superiors són les més afectades per la sobreeducació (al voltant del 35%), segons dades subjectives la meitat dels treballadors amb estudis intermitjos se senten sobreeducats (50%), seguit pels treballadors amb estudis superiors (40%).
- En tots els països de l'enquesta PIAAC, la majoria de treballadors assalariats estan ocupant un lloc de treball pel qual es considera que la seva educació és l'adequada a la del lloc de treball.
- El percentatge de treballadors que es troben en una situació de sobreeducació en relació a la seva ocupació és especialment elevat a Espanya, el Japó, Corea del Sud i la Federació Russa.
- A partir de les anàlisis realitzades pel cas espanyol es mostra que la sobreeducació és un fenomen transversal, ja que afecta a treballadors assalariats de diferents edats, sexe, origen social, tipus de contracte, sector d'activitat (agricultura, indústria, construcció, serveis), naturalesa de l'empresa (públic, privat, tercer sector).
- Els resultats de les anàlisis multivariants no mostren que hi hagi un factor especialment rellevant que identifiqui el perfil de sobreeducat a Espanya. Per tant, es pot considerar que la sobreeducació a Espanya es un fenomen transversal.

Percentatge de sotaeducació, adequació i sobreeducació (indicador objectiu)

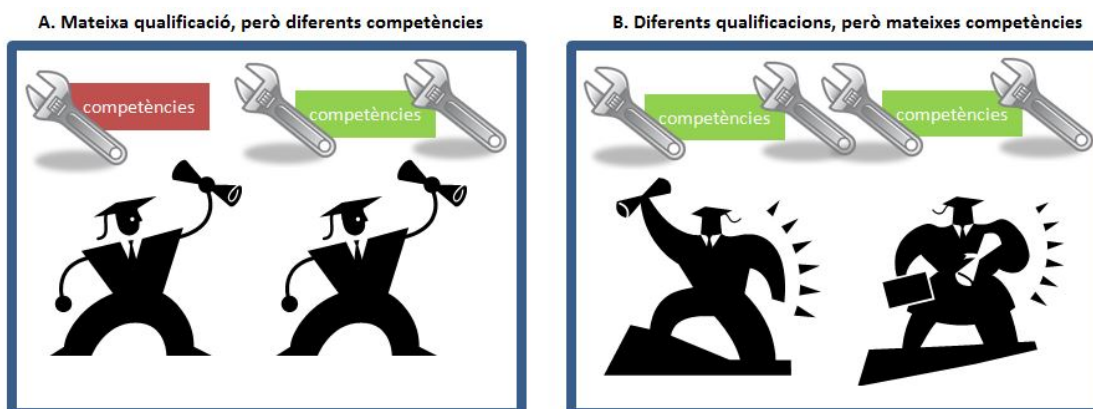

Font: elaboració pròpia, a partir de PIAAC (2013).

Considerem com a sobreeducats aquells treballadors que tenen un nivell educatiu superior al que es requereix per a desenvolupar la seva feina de forma satisfactòria. Per tant, estem parlant de sobreeducació en relació a l'ocupació.

- Encara que en termes generals l'educació no és mai excessiva perquè aporta beneficis en termes socials i polítics per a la persona i el seu entorn, en aquest estudi ens centrem en l'educació de la persona en relació amb la seva feina.
- Cal diferenciar la definició de sobreeducació de la de l'excés de competències (*overskilling*, en el seu terme anglès). La sobreeducació fa referència al nivell educatiu, l'excés de competències no té en compte les credencials educatives, només allò que les persones són capaces de fer i que a PIAAC es mesura com a nivell de competència lectora, matemàtica i de resolució de problemes a partir de les proves proposades (*skill score*).
- La novetat de PIAAC per als estudis de sobreeducació és que podem comparar persones amb el mateix nivell educatiu i així explorar si aquelles que estan sobreeducades és per manca de competències o es pot explicar per altres factors (edat, origen social, sector d'activitat...).

Il·lustració de les diferències entre el nivell de qualificacions i de competències

- La sobreeducació és una relació entre l'educació i l'ocupació. És un fenomen que es dona en el mercat de treball i, com tot mercat, es constitueix d'una oferta i d'una demanda. En aquest cas, l'oferta són els treballadors i les credencials educatives que aporten i la demanda està formada pels llocs de treball que estan disponibles.
- La sobreeducació apareix quan hi ha un desencaix entre oferta i demanda. Aquesta pot ser per excés de persones amb alts nivells educatius en relació als llocs de treball disponibles, o bé per manca de llocs de treball que requereixin de persones amb alts nivells educatius.

També t'interessarà...

L'enquesta sobre les competències de la població adulta de l'OCDE

[+ informació](#)

Un model de formació professional dual per a Catalunya?

[+ informació](#)

Infografia: La formació professional i l'ocupació a Catalunya

[+ informació](#)

William Thorn - Com avaluar les competències de la població adulta al llarg de la vida?

[YouTube](#)

Òscar Valiente - Quin és el futur de l'FP a Catalunya?

[YouTube](#)

[@FundacioBofill](#) [#aulabofill](#)